

De moreel consulent bij Defensie

ANNIE VAN PAEMEL

Annie Van Paemel was van 1980 tot 1998 lerares moraal in het gemeenschapsonderwijs. In 1999 werd ze moreel consulent bij Defensie, waar ze sinds 2009 hoofd is van de Dienst voor Religieuze en Morele Bijstand / Niet-Confessioneel (DRMB/NC).

Als diensthoofd bekleedt ze de rang opperofficier, geassimileerd met generaal-major.

On attend généralement des militaires qu'ils remplissent leurs devoirs consciencieusement : sens de discipline, disponibilité, parfois au risque de perdre la vie... Leurs exigences professionnelles vont au-delà d'un simple travail. Des devoirs spécifiques nécessitent une assistance spécifique. La Défense peut compter sur de nombreux soutiens, parmi lesquels les aumôniers et les conseillers moraux. Ils puisent dans leurs convictions les forces nécessaires pour soutenir ceux qui doivent faire face aux exigences du métier des armes. Tant au sein des unités, qu'au cours des opérations à l'étranger, ils donnent le maximum de leurs capacités pour être disponibles. La famille du militaire, confrontée à l'éloignement d'un proche, est également soutenue.

In dit artikel schets ik het kader van de Dienst voor Religieuze en Morele Bijstand / Niet-Confessioneel en maak ik enkele persoonlijke beschouwingen.

Hoewel het organiek kader in 8 consulenten voorziet, zijn er thans 4 werkzaam bij Defensie. Moreel consulenten zijn veldwerkers waarvan het werkterrein verder reikt dan hun administratieve standplaatsen. Ze houden spreekuur in meerdere eenheden en nemen regelmatig deel aan buitenlandse zendingen. Hun dienstverlening situeert zich op de nulde lijn, met een lage drempel. De counseling gebeurt in alle discretie, want moreel consulenten zijn gebonden aan

het beroepsgeheim. De morele bijstand is gefocust op zingeving, uitgaande van ons levensbeschouwelijke gedachtegoed, het vrijzinnig humanisme.

114

Het vrijzinnig humanistisch gedachtegoed heeft een lange voorgeschiedenis. De Belgische Grondwet van 1830, die één van de meest liberale constituties was uit die tijd, verdedigde de vrijheid van mening in opinie en pers, alsook de godsdienstvrijheid en de juridische gelijkheid van het individu. Dit waren belangrijke pijlers van een nieuwe samenleving. Er ontstond een stroming waarbij orde en zingeving niet langer werden gezocht in religie, maar in “de Mens” die zijn wezen zelf bepaalt, definieert en bevestigt. In de tweede helft van de 20ste eeuw drong de secularisatie echt door. Een gevolg hiervan was het ontstaan van organisaties van mensen die zichzelf als buitenkerkelijk beschouwden en zich gingen organiseren op basis van deze levensbeschouwing. “Vrijzinnigheid” werd een begrip. De tijd dat “vrijzinnig” synoniem was voor “antiklerikaal” ligt echter al lang achter ons.

MORELE DIENSTVERLENING: EEN BENADERING

Naast de vertegenwoordiging en de organisatie van vrijzinnige plechtigheden zoals huwelijk, uitvaart en bezinningsmomenten, heeft counseling een flink aandeel in de dagdagelijkse activiteiten van de moreel consulenten. Maar of het nu gaat over existentiële, relationele of zingevingvragen, veelal zijn deze verbonden aan de specificiteit van de militaire opdrachten. In een counselingrelatie, vrager versus hulpverlener, poogt deze laatste de probleemsituatie te kaderen en af te bakenen. Hij ondersteunt en begeleidt, zijn advies zal de hulpvrager stimuleren om aan een constructieve gedragsverandering te werken. De morele counseling is steeds mensgericht, met oprechte, persoonlijke interesse en respect voor datgene wat mensen verbindt in een professioneel kader. Uiteraard grijpen moreel consulenten steeds terug naar de expliciete humanistische waarden.

HULPVERLENING: SPANNINGSVELD OF MEERWAARDE?

Hulpverleners hebben in het algemeen de neiging om problemen te willen oplossen (reparatiereflex), want aandacht schenken impliceert “vertraging” en dit kan nogal eens botsen met een organisatie zoals Defensie, die eerder geneigd is om de hiërarchiereflex te hanteren, die voornamelijk neerkomt op het sturen en het geven van opdrachten. Door deze schijnbare tegenstelling valt het soms moeilijk om collectieve waarden en normen te expliciteren. En toch...

Aristoteles wist het al: “je komt normen en waarden pas tegen in de praktijk”. En die praktijk is pas gezond als de interactie tussen alle actoren tot een meerwaarde leidt.

Naast de functionele rol van de hulpverlener, die voornamelijk bestaat uit zijn professionele invulling, is er ook nog de sociale en de morele rol die moet bijdragen tot participatie aan een “juiste” cultuur binnen de organisatie, die gebaseerd is op een ethiek van duurzaamheid, integriteit, verantwoordelijkheid en transparantie. Hoezeer we soms een juiste cultuur ontberen, blijkt uit het grote aantal therapeuten en allerhande coaches die nu reeds bestaan in de samenleving.

Bij Defensie is dit niet anders... de militaire gemeenschap is een sociologische weerspiegeling van de maatschappij, met gelijklopende noden. De uitdaging bestaat er bijgevolg in om de zorgverlenende instanties, of het nu om medische, psychologische of spirituele ondersteuning gaat, te herkennen en te erkennen als meerwaarde voor een organisatie. Aandacht voor welzijnsproblematiek bevordert het vertrouwen in de ontwikkelingsmogelijkheden en de motivatie van de medewerkers. Dat mensen het hoogste goed zijn is een cliché, maar dan wel één met een zeer hoog waarheidsgehalte.

Een terugblik op 13 jaar engagement als consulent leert mij dat zorgverlening een aparte “zachte” sector blijft binnen Defensie. Af en toe nog moeten we ons bestaansrecht toelichten. De vele militairen die dagdagelijks een beroep doen op onze diensten moeten evenwel niet overtuigd worden van de meerwaarde van diezelfde zachte sector. Hulp verlenen blijft mensenwerk en het ultieme doel is het beste in de mens te versterken. Dit kan wat ouderwets klinken, maar voor wie oog heeft voor de hoge zelfdodingcijfers en het toenemende aantal depressies binnen onze moderne samenleving klinkt dit pijnlijk relevant. Ons werk hoeft echter niet altijd geassocieerd te worden met kommer en kwel: vaak merk ik hoe een opbeurend gesprek een antwoord kan bieden op verzuring en cynisme. Daarom moet de consulent een veldwerker blijven, liefst op het brede middenveld, wars van enig paternalisme en met een onvermoeibaar engagement, zonder taboes.

Sleutelwoorden: moreel consulent bij Defensie – secularisatie – hiërarchiereflex – humanisme.